

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

Cu titlul de manuscris
C.Z.U: 37.0 (043.3)

AVRAM Florentina Olimpia

**REPERE EPISTEMOLOGICE ALE NORMATIVITĂȚII
ÎN ȘTIINȚELE EDUCAȚIEI**

Specialitatea 531. 01. Teoria generală a educației

**AUTOREFERATUL
tezei de doctor în științe pedagogice**

CHIȘINĂU, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei *Științe ale Educației*,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Conducător științific:

Cristea Sorin, dr. în șt., ped., prof. univ., univ., București

Consultant științific:

Papuc Ludmila, dr., în ist., conf., univ., U.P.S. „I. Creangă”

Membrii Consiliului Științific Specializat:

COJOCARU-BOROZAN Maia, – **președinte**, dr., hab., în șt. ped., prof., univ.,
U.P.S. „I. Creangă”

GARȘTEA Nina – **secretar științific**, dr., în șt., ped., conf., univ., U.P.S. „I.
Creangă”

CUZNEȚOV Larisa, dr., hab., în șt. ped., prof., univ., U.P.S. „I. Creangă”

ȚAPOC Vasile, dr., hab., în filoz., prof., univ., USM

DANDARA Otilia, dr., hab., în șt., ped., prof. univ., USM

AXENTII Ioana, dr., în șt., conf., univ., USC

Referenți oficiali:

PĂSLARU Vlad, dr., hab., în șt., ped., prof., univ., AȘM

SCORBA Diana, dr., în ped., conf., univ., (București)

Susținerea va avea loc la 6 septembrie, 2016, ora 14.00
în ședința Consiliului Științific Specializat D 33.531.01-04,
la Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”, bloc 2, sala Senatului,
mun. Chișinău, str. I. Creangă 1

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la
biblioteca Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă”
și pe pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.acad.md).

Autoreferatul a fost expediat la 12.07.2016

Secretar științific

al Consiliului Științific Specializat

Garștea Nina, dr. în ped., conf. univ.

Conducător științific:

Cristea Sorin, dr., în șt. ped., prof. univ., Universitatea București

Consultant științific:

Papuc Ludmila, dr. în ist., conf., univ., U.P.S. „I. Creangă”.

Autoare, Avram Florentina Olimpia

© Avram Florentina Olimpia 2016

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Abordarea normativității într-o logică a cercetării fundamentale, hermeneutice dar și istorice este justificată de legătura existentă între obiectul de studiu al pedagogiei și întemeierea metodologiei de cercetare, prin valorificarea normativității (axiome, legi, principii) raportată la conceptele fundamentale care fixează *nucleul epistemic tare* al domeniului. Procesul de constituire epistemologică, ontologică, metodologică și normativă a sistemului științelor educației moderne și postmoderne confirmă saltul istoric de la pedagogie la științele pedagogice/științele educației, susținut, explicat și interpretat de paradigmele promovate de filozofia educației, ce stimulează abordarea epistemologiei pedagogice angajată în construcția normativității educației/instruirii și contribuie la asigurarea și consolidarea științificității domeniului [8, p. 44].

Întemeierea epistemologică a pedagogiei/științelor educației este marcată de evoluția principiilor didactice, reinterpretabile ca principii de proiectare curriculară, construcția normativă a unor legi pedagogice subordonate axiomelor educației, promovate de paradigma curriculumului, ce reconsideră dinamica raporturilor necesare între conceptele de bază ale domeniului [9, p. 201-205]. Abordarea vizează conturarea unui cadru epistemologic posibil și necesar pentru înțelegerea problematicii complexe a normativității în P/ȘE, la nivel de metodologie de cercetare hermeneutică [43, p. 125]. Importanța conturării unui cadru pentru înțelegerea problematicii complexe a normativității în P/ȘE, care circumscrie reperele epistemologice ale acesteia este necesar pentru a putea deduce, justifica și argumenta direcțiile principale de investigație, care vizează studiul epistemologic al normativității în P/ȘE, în perspectivă istorică, specificul normativității în P/ȘE și elaborarea unui model epistemologic al normativității în P/ȘE.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Abordarea a fost realizată prin consultarea unei tematici complexe și diversificate, cuprinzând autori dintr-o multitudine de spații culturale, selectați, în funcție de tematicile abordate, în vederea unei cât mai complexe și integratoare înțelegeri și aprofundări a problematicii studiate. Problematika elaborării normativității în pedagogie/științele educației a luat amploare ca rezultat al întemeierii cunoașterii pedagogice la nivel de demers normativ, fapt ce a determinat extinderea conceptului de normativitate în P/ȘE, prin integrarea sa în problematica specifică epistemologiei pedagogice, în calitate de subdisciplină.

În vederea înțelegerii complexe și integratoare a normativității pedagogice au fost incluse teorii, concepte, idei, abordări analitice, paradigme din domeniile: filosofiei educației, epistemologiei generale și epistemologiei

pedagogiei/științelor educației ale cercetătorilor consacrați: Flonta M. - analiza teoriilor cunoașterii științifice, teoriile întemeierii cunoașterii, fundăționismul ca paradigmă a întemeierii epistemice [12], Moser B. [41], Hügli A., Lübcke P. - analiza contribuțiilor de epistemologie contemporană aparținând fenomenologiei [13]; Quine W.V.O. [22], [46]; Pârvu I. - metode de interpretare fenomenologică a textelor, epistemologie generală [20], [21]; Russell B. [23], Popper K.R. - delimitarea unor criterii de demarcație ale științificității cunoașterii [44], [45]; Quine W.V.O. - naturalizarea epistemologiei în psihologie, perspectiva cognitivistă [46]; Moser B. [41]; Cuznețov L. [11], [10], Piaget J. [43], Avanzini G. [27], Reboul O. [47]; Maritain J. [36] - *epistemologia educației* ca disciplină din domeniul științelor educației. Perspective ale evoluției paradigmatelor, conceptelor și reperelor epistemologice din domeniul *filosofiei educației*, au fost analizate prin raportare la lucrări de referință din acest domeniu realizate de: Călin C.M. [4], Bârzea C. [3], Joița E. [15], Silistraru N. [24], Pâslaru V. [18, 19,], Cuznețov L. [10,11,]; Hirst P.H., Peters R. S. - paradigme analitice ale epistemologiei educației; Mialaret G. [37], [38], [39], [40] - analiza critică a conceptelor câmpului epistemic al educației, Scheffler I. - sensurile conceptului de cunoaștere în domeniul educației [48], [49], Bachelard G., Mialaret G., Bârzea C. - inserția „noului spirit științific” în științele educației, [30], [37], [3]; Cristea S. [8], [9], Cucoș C. [6], [7]; Pânișoară I.-O. [17], Caravețeanu (Avram) F.O. [2], [28], [29], -normativitatea pedagogică; Houssaye J. [32], [33], [34], Albulescu I. [1], Compayré G., Marin C. [16], Stanciu I. Gh. [25], [26], Mialaret G. [37], [38], [39], [40], Ilica A. [14] - evoluții ale normativității în istoria pedagogiei, sistem de idei și concepte care au constituit **repere epistemologice ale cercetării**.

Pedagogia a fost definită ca știința legilor educației, acestea din urmă, exprimând raporturi esențiale, generale, necesare, relativ stabile și repetabile între laturile, și elementele interne ale procesului educațional, ca și între stadiile succesive ale desfășurării lui, raporturi care îi asigură orientarea realizării lui elevate și eficiente în planul gândirii și practicii pedagogice. Evoluția epistemologică a pedagogiei moderne este marcată normativ de saltul pregătit și exersat, în diferite variante, de la pedagogie spre științele educației. Acest salt este explicabil din punct de vedere epistemologic. Implică depășirea punctelor de vedere unilaterale, conform cărora pedagogia este doar psihologie aplicată sau „teorie practică”, necesară pentru acea educație concepută sociologic, doar ca socializare a tinerei generații (E. Durkheim). Extinderea sferei de cercetare, respectiv, a educației, conduce la consolidarea rolului specific pedagogiei, dar și la lărgirea sa, prin apelul la alte științe socioumane care pot

contribui la rezolvarea marilor probleme teoretice și practice ale formării omului în societatea modernă. De la această premisă, pedagogia este/ar trebui să fie fundamentul sau rădăcina pe care se dezvoltă ramurile, care pot fi denumite științe pedagogice sau științe ale educației. Din această perspectivă, pedagogia este o știință esențialmente normativă, aflată la baza științelor educației [38, p. 59].

Oportunitatea elaborării normativității în P/ȘE rezultă din contradicția dintre provocările epistemologice și etice persistente de decenii, obiectivate în fenomenul crizei mondiale a educației, insuficienta maturizare epistemică a pedagogiei/științelor educației, care generează dificultăți în interpretarea fenomenelor educației contemporane și necesitatea elaborării unui model al normativității în P/ȘE.

Astfel, **problema cercetării** este una de natură epistemologică, ea este esențială pentru evidențierea științificității domeniului P/ȘE. Din această perspectivă, problema soluționată în cercetare a vizat: fundamentarea epistemică a pedagogiei/ științelor educației prin: definirea epistemică și valorificarea teoretică a conceptului de normativitate pedagogică; articularea conceptelor fundamentale ale pedagogiei, proiectate curricular, la nivel de axiome; contextualizarea legilor pedagogice; structurarea principiilor de proiectare-realizare a educației; elaborarea unui model al normativității în pedagogie/ științele educației, prin evidențierea legăturilor organice existente între legi, principii, reguli, dezvoltate în special, de științele pedagogice fundamentale și având aplicabilitate în diferite domenii și zone interdisciplinare.

Scopul cercetării este conceperea unui model al normativității în pedagogie, ca mod exemplar de expresie a științificității în domeniul pedagogiei/ științelor educației.

Obiectivele investigației vizează:

1. Studiul istoric și axiomatic al NP/ȘP.
2. Identificarea cadrului epistemic specific pentru determinarea reperelor conceptuale și paradigmatică ale normativității în P/ȘE.
3. Evidențierea specificului normativității în P/ȘE din perspectivă istorică și axiomatică (logistică).
4. Elaborarea unui model epistemologic-ideal al normativității în P/ȘE, care, la scară macrostructurală se afirmă prin axiome și legi statistice, se află la baza unor principii pedagogice, didactice, de proiectare clasică sau curriculară etc.
5. Stabilirea câmpului epistemic al normativității în P/ȘE la nivelul conceptelor pedagogice fundamentale.

6. Formularea concluziilor științifice privind normativitatea în pedagogie/ științele educației.

Metodologia cercetării științifice include metode teoretice de cercetare istorică prin documentare științifică, generalizarea, sistematizarea, analiza calitativă a conținutului ideatic al reperelor teoretice și descrierea direcțiilor de dezvoltare a P/ȘE, precum și metoda hermeneutică.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării sunt asigurate de abordarea intra- și interdisciplinară a cercetării pedagogice; elaborarea și valorizarea teoretică a modelului normativității în P/ȘE; identificarea unor repere epistemologice și paradigmatică ale normativității, atât prin raportare la istoria pedagogiei cât și analitic, prin clarificarea și îmbunătățirea cadrului normativ existent.

Problema științifică soluționată în cercetare: este una de natură epistemologică, ea este esențială pentru evidențierea științificității domeniului P/ȘE. Din această perspectivă, problema soluționată în cercetare a vizat: fundamentarea epistemică a pedagogiei/științelor educației prin: definirea epistemică și valorificarea teoretică a conceptului de normativitate pedagogică; articularea conceptelor fundamentale ale pedagogiei, proiectate curricular, la nivel de axiome; contextualizarea legilor pedagogice; structurarea principiilor de proiectare-realizare a educației; elaborarea unui model al normativității în pedagogie/științele educației, prin evidențierea legăturilor organice existente între legi, principii, reguli, dezvoltate în special, de științele pedagogice fundamentale și având aplicabilitate în diferite domenii și zone interdisciplinare.

Semnificația teoretică a cercetării, confirmată epistemic, social, istoric, constă în selectarea-structurarea legităților și principiilor pedagogice drept categorii fundamentale ale normativității pedagogice.

Valoarea praxiologică a cercetării este dată de contribuția adusă la clarificarea statutului epistemic al pedagogiei/științelor educației, argumentat disciplinar, intra- și interdisciplinar, de clasificările reperelor epistemice (legi, principii, criterii) ale normativității pedagogice, aplicabile în toate sferile principale ale proiectării pedagogice și practicii educaționale: curriculară, de formare inițială și continuă a cadrelor didactice.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

Normativitatea pedagogică constituie o sinteză relevantă a problematicii generale și particulare a educației ce are drept scop acoperirea necesității legate de înțelegerea unitară a obiectului de studiu și a normativității specifice.

Evoluția epistemologiei pedagogice s-a produs prin acumularea premiselor epistemologice anticipative din gândirea pedagogică antică.

Normativitatea filosofică specifică pedagogiei moderne a adoptat un model normativ de tip reconstrucționist ce a pregătit saltul istoric de la pedagogie la științele educației în postmodernitate.

Fundamentul normativității în pedagogie/științele educației este necesar pentru științificizarea domeniului și se constituie din: principiile generale ale epistemologiei paradigmei complexității ca perspectivă asupra lumii; legile/legitățile generale; legile specifice; legile concrete; principiile, regulile pedagogice și legăturile organice existente între legi. Axiomele și legile statistice, se află la baza principiilor pedagogice, didactice, de proiectare clasică sau curriculară.

Întemeierea cunoașterii științifice pedagogice la nivel de demers normativ implică extinderea și aprofundarea analizei conceptului de normativitate în pedagogie/științele educației în contextul paradigmei curriculumului. Integrarea sa în problematica specifică epistemologiei pedagogice, în calitate de ramură a filosofiei educației, dar și de modul în cadrul teoriei generale a educației crează premise pentru maturizarea epistemică a științelor educației, în plan teoretic, normativ, metodologic și diminuarea dificultăților și discrepanțelor în interpretarea fenomenelor educației contemporane.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin mediatizarea acestora în Universitatea *Ovidius* din Constanța (România) și Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă din Chișinău (R. Moldova) în anii 2011-2015 și prin activitate didactică în cadrul programului de master .

Aprobarea și validarea rezultatelor științifice este asigurată de prezentarea rezultatelor investigației în articole publicate în anele doctoranzilor, în reviste științifice de specialitate , comunicări la conferințe internaționale și naționale, în ședințele catedrei Științe ale educației a U.P.S. „I. Creangă”.

Publicațiile la tema tezei: 10 lucrări științifice, articole în reviste științifice (2), comunicări la foruri științifice naționale și internaționale (5), publicații în baze de date internaționale [ISI WEB of Science, Sciences Direct, Procedia Social and Behavioral Sciences] (3).

Volumul și structura tezei include adnotări în limbile română, rusă și engleză, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 196 titluri, 14 anexe.

Concepte-cheie: - normativitate în pedagogie/științele pedagogice (NP/ȘP), pedagogie, științele educației, epistemologia pedagogică, axiome pedagogice, legi pedagogice, principii pedagogice, principii didactice.

Lista abrevierilor: *în limba română:* EE/EP-Epistemologia educației/Epistemologia pedagogică, NP/ȘP/ȘE - Normativitatea în pedagogie /științele

pedagogice (ale educației); UOC -Universitatea „Ovidius” din Constanța, UPSC - Universitatea Pedagogică de stat din Chișinău; P/ȘE - Pedagogie/ Științele educației; *în limba rusă*: ЭВ/ПЭ - Эпистемология воспитания/ Педагогическая эпистемология, ПН/ПН/НВ- Педагогическая нормативность/ педагогические науки/ науки о воспитании , УО К-Университет „Ovidius”, Констанца, КГ П У- Кишиневский Государственный Педагогический Университет; *în limba engleză*: E E/P E -Educational epistemology/ Pedagogical epistemology, NP/E - Normativity of pedagogy/ education sciences normativity,OUC-„Ovidius” University of Constanța, S P U- State Pedagogical University „Ion Creangă” of Chișinău, P/S E- Pedagogy/Science Education.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța temei de cercetare, este conturat un anumit cadru epistemologic posibil și necesar pentru înțelegerea problematicii complexe a normativității în P/ȘE, pentru a putea deduce, justifica, argumenta, direcțiile principale de investigație, ce vizează studiul epistemologic al normativității în P/ȘE, în perspectivă istorică, specificul normativității în P/ȘE, elaborarea unui model epistemologic al normativității în P/ȘE. Sunt formulate și direcțiile de soluționare a problemei științifice , scopul și obiectivele, sînt relevate reperatele teoretice ale cercetării și descrise valoarea științifică și praxiologică a cercetării, care susține teoretic și metodologic noutatea științifică și originalitatea investigației privind normativitatea în pedagogie.

Capitolul 1, *Abordarea istorică a perspectivelor epistemologice ale normativității în științele educației*, oferă o analiză a problematicii dintr-o perspectivă istorică și filosofică (proprie filosofiei educației, cu deschideri spre epistemologia pedagogică). Analiza reperelor istorice și filosofice din perspectivă epistemologică, a permis evidențierea problematicii generale și particulare a normativității. În timp ce aspectele generale fac referință la deducerea legilor și principiilor educației din istoria pedagogiei, aspectele particulare se raportează la impunerea unor criterii de clasificare - de tip epistemologic - ale științelor educației. Este evidențiată problematica generală și particulară a normativității, plecând de la premisele acumulate anticipativ, de la pedagogia antică ce a avut loc prin contribuții notabile în cadrul filosofiei antice grecești și a pedagogiei filosofice reprezentate de Socrate, Platon și Aristotel.

Premisele epistemologice în pedagogia antică, constituie cele mai notabile contribuții ale filosofiei antice grecești, reflectate în pedagogia (filosofică) și care sunt asociate cu personalități cu notorietate în cultura universală.

Prin desprinderea treptată a gândirii pedagogice și, în general, a științei de filosofie, progresul cunoașterii, inițiat odată cu filosofia, va fi reflectat specific și în domeniul educației prin doctrinele pedagogice înnoitoare care modifică legile cercetării, principiile și regulile instruirii etc.

Inițierea pedagogiei moderne este marcată de cercetări importante ce au inițiat în modernitate saltul istoric de la pedagogie la științele educației. Sunt identificate la această etapă a pedagogiei moderne, argumente epistemologice convingătoare în favoarea unei *normativități* specifice pedagogiei, care exprimă nu doar esența normativității, ci și sursa aplicării sale la un nivel metodologic eficient, pe care le regăsim și în pedagogia/didactica lui J.A. Comenius. Se constată importanța metodologică a normativității pedagogiei lui J.-J. Rousseau, care sugerează/ofere principiile de acțiune formativă eficientă. Pestalozzi sesizează existența surselor învățării, pe care le interpretează ca cerințe normative sau chiar ca principii de organizare a învățământului. În perioada modernă, evoluția epistemologiei pedagogice are loc în direcția clarificărilor conceptuale, a evidențierii unor legi ale educației care, în prelungirea legilor naturii, caută să confere lumii omului ordine și regularitate, revoluția în știință găsiindu-și ecoul și în ideile despre educație ale pedagogilor. Epistemologia normativității în pedagogie este dezvoltată ulterior, prin contribuția curentului *Educația nouă* și adoptă un model normativ cu deschideri multiple spre postmodernitate. Capitolul prezintă criteriile normative în *Educația Nouă*: M. Montessori, O. Decroly, J. Dewey. Este descrisă promovarea unor principii necesare pentru fundamentarea normativității pedagogice de către O. Decroly , principii , care normează metodologic și practic pedagogia și au în vedere activitatea educatorului (implicit și a educatului), care trebuie ordonată în cadrul unei anumite normativități fundamentate științific. Este analizată contribuția lui J. Dewey prin promovarea principiilor directe ale educației în spirit progresivist și reconstrucționist, prin dezvoltarea modelelor normativității , prin încercarea de a surprinde regularități ale educației la nivelul dezvoltării cognitive, afective, morale, estetice etc. Normativitatea pedagogică promovată de J. Dewey implică principiile fundamentale ale experienței – principiul continuității și principiul reconstrucției. Prin promovarea reconstrucției ca o dimensiune a normativității pedagogice, dezvoltată în condițiile trecerii de la

viziunea psihologică a progresivismului la abordarea unitară, integrată, psihologică și sociologică J. Dewey anticipează forța paradigmei curriculumului, rezultată din simbioza încercată între cerințele naturale psihologice ale personalității educatului și exigențele societății moderne americane, dezvoltate pe calea industrialismului și a democrației.

Evidențierea contribuțiilor cercetătorilor contemporani din România și Republica Moldova (S. Cristea, C. Cucuș, C. Crețu, I. I. Albușcu, O. Pânișoară, M. Manolescu, I. Negreț-Dobridor, E. Păun, L. Ciolan, G. Albu, D. Silaghi, Vl. Păslaru, D. Patrașcu, L. Cuznețov, N. Silistraru, I. Gagim, A. Pascaru, L. Troianowski) îmbogățesc și clarifică perspectiva epistemoologică asupra normativității. Prezența acestor abordări recente, contribuie la extinderea cunoașterii pedagogice, prin clarificări conceptuale teoretice și paradigmatică, care sunt de natură să integreze în cadrul gândirii pedagogice contemporane, perspective teoretice ale epistemologiei normativității.

Capitolul al 2-lea, *Specificul normativității în pedagogie/științele educației* pleacă de la identificarea paradigmelor epistemologice, cu referire la modelele existente începând cu autori ce aparțin antichității grecești și până la filosofia contemporană a educației. Definirea conceptului de normă pedagogică capătă valoare de cadru de referință epistemologică, de justificare, argumentare logică și psihologică și de validare socială a oricărui demers formativ, inițiat și realizat la scara sistemului și procesului de învățământ. Conceptul de normă pedagogică, la nivelul sistemului și procesului de învățământ, este cadru de referință epistemologică, argumentat logic și epistemologic.

La acest nivel, intervine necesitatea construirii normativității specifice P/ȘE, care va rezolva problema raporturilor dintre legile și principiile instituționalizate teoretic și metodologic și practicile dezvoltate în proiectarea și realizarea educației/instruirii la toate nivelurile sistemului și ale procesului de învățământ. Sunt clarificate pe rând, relațiile dintre normă și normativitate, dintre axiomă și lege, dintre lege și principii, dintre principii și norme, reguli de realizare, de implementare, de perfecționare etc. Specificul normativității în P/ȘE este evident, în contextul inexistenței unor legi, omologate în mod direct epistemologic și social.

Pe acest fond, normele integrate în structura unor principii interpretabile, în anumite condiții, ca legi virtuale, potențiale, au semnificația de imperative ipotetice, condiționale. Valorificăm, la acest nivel, în termeni de filosofie a educației, diferența operată de I. Kant, importantă în plan epistemologic și etic, între „imperativele categorice și imperativele ipotetice, condiționale”..

Construcția epistemologică a principiilor pedagogice/didactice presupune existența unei concepții generale despre educație și instruire, afirmată specific în contextul paradigmei curriculumului. Avem în vedere, funcțiile normative multiple îndeplinite de aceste principii, în cadrul procesului de proiectare și realizare a activităților specifice domeniului pedagogic [8, p. 65]. Actualmente, concepția generală despre educație și instruire, se regăsește concentrată în paradigma curriculumului, în care se pot realiza funcțiile normative multiple ale acestor principii, la faza proiectivă și la cea de realizare a activităților pedagogice. Pe acest fond, devin și mai importante axiomele pedagogiei, necesare în condițiile construirii teoriei generale a educației, pe un fond filosofic, fixat la nivel de epistemologie pedagogică. Axiomele sunt elaborate pe baza unui raționament ipotetico-deductiv, care permite corelarea conceptelor pedagogice fundamentale, în cadrul unor demersuri care justifică și argumentează valoarea metodologică și practică a teoriilor generale (teoriei generale a educației, dar și a teoriei generale a instruirii, ca subteorie a teoriei generale a educației). Corelarea conceptelor pedagogice fundamentale este posibilă în baza axiomelor elaborate în cadrul unor demersuri, care justifică și argumentează valoarea metodologică și practică a teoriilor generale ale educației și ale instruirii..

La nivel de normativitate în P/ȘE, sunt abordate în sens larg, situație în care, sunt situate în apropierea principiilor pedagogice. Un posibil cadru normativ al legilor pedagogice, permite identificarea acestora la nivel de sistem (legea orientării educației în direcția formării/dezvoltării permanente a personalității; legea ponderii specifice a funcției culturale, legea optimizării raporturilor educație-mediu-ereditate etc.) și de proces de învățământ (legea comunicării pedagogice la nivelul repertoriului comun profesor-elev; legea transformării cunoștințelor de specialitate în cunoștințe cu valoare pedagogică etc.). Legile pedagogice sunt legi de tip statistic, care „exprimă o relație de tip probabilistic între fenomene .

Evidențierea importanței epistemologiei educației, ca subdiviziune a teoriei generale a educației, analizează funcția normativă a epistemologiei pedagogice și rolul său în reconstrucția identității disciplinare a domeniului științelor pedagogice/științelor educației, prin clarificarea conceptelor, paradigmelor, a dimensiunii axiologice, precum și a finalităților educației. Epistemologia educației conține un demers de gândire propriu în raport cu alte discipline ale educației, contribuind în mod determinant la fundamentarea conceptelor de bază, dar și la inițierea cercetărilor necesare pentru elaborarea unei autentice normativități a pedagogiei/științelor educației. Educația de

calitate, proiectată la nivelul sistemelor moderne și postmoderne de învățământ, reechilibrează procesul de difuzare pedagogică a valorilor, susținut la nivel de normativitate pedagogică. În câmpul epistemic al educației, apreciem că reflecția asupra educației semnalează în mod necesar, o dimensiune axiologică importantă din perspectiva elaborării și promovării normativității pedagogice.

Capitolul al 3-lea, Întemeierea normativității pedagogice/ educaționale pe un model epistemologic ideal, abordează problema esențială, complexă și dificilă a lucrării. Este elucidat un sistem de argumente privind necesitatea elaborării științifice a demersului normativ de întemeiere a cunoașterii pedagogice din perspectiva justificării științificității în științele educației. În acest scop sunt descrise modelele cognitive și tipologii logice ale științei. Din această perspectivă, întemeierea cunoașterii pedagogice pe enunțuri sigure, de generalitate maximă, rămâne o problemă de cercetare pedagogică fundamentală, hermeneutică și istorică. Ca dimensiune de cercetare fundamentală, NP aparține istoriei pedagogiei și trebuie analizată sincron și diacronic pentru a putea surprinde produsul sumă a unor experiențe exemplare demne de a fi reperate, perpetuate, restructurate, actualizate astăzi, din perspectiva paradigmei curriculumului. În același timp, ea oferă o arie largă de cercetare fundamentală prospectivă, tipică demersului interdisciplinar construit la nivelul filosofiei educației, epistemologiei educației/pedagogice, axiologiei educației, eticii și logicii educației etc.

Capitolul include și problema surselor și modalităților de cunoaștere pedagogică valorificabile în elaborarea NP/ȘE. Acesta este integrată ca dimensiune a epistemologiei pedagogice, parte a filosofiei educației, implicată, la rândul ei, în construcția științei pedagogice fundamentale care definește, fixează și analizează conceptele de bază ale domeniului, necesare în proiectarea și dezvoltarea tuturor științelor educației/pedagogice – teoria generală a educației. Prin abordarea aspectelor legate de întemeierea și sursele cunoașterii în P/ȘE, se realizează o extindere a conceptului de NP, prin integrarea domeniului întemeierii cunoașterii pedagogice (domeniu epistemologic), ca parte integrantă a epistemologiei educației (epistemologiei pedagogice), în contextul actual al hibridării la nivel disciplinar, conceptual, paradigmatic și metodologic din câmpul epistemic al educației.

Conținutul capitolului prezintă principalele forme ale activității științifice contemporane, abordate din perspective epistemologică în cadrul științelor educației. Se argumentează faptul, că în analiza educației trebuie să luăm în

considerație sistemul de referință al valorilor care permite conferirea unui sens oricărei acțiuni din câmpul epistemic propriu oricărui act formative.

Cunoașterea de tip istoric studiază faptele derulate în timp pentru a stabili ordinea evenimentelor și semnificația lor cumulativă, retrospectivă, actuală, dar și prospectivă. Acestea pot fi abordate de cercetarea din cadrul științelor educației, prin identificarea unor tipuri stabile, care nu se modifică de-a lungul timpului. Astfel de fapte de tip istoric sunt cercetate prin mijloace bazate pe critica externă și internă. Sunt tipuri și fapte ce aparțin istoriei pedagogiei, stabile, dar și deschise prin interpretarea sau analiza critică pe care o facem la nivelul evoluției doctrinelor și instituțiilor din domeniul educației.

Sunt evidențiate contribuțiile importante ale autorilor și cercetătorilor din domeniul pedagogiei pe plan universal și național în perspectiva temei tezei de doctorat , ce au depus efort în vederea clasificărilor, regroupărilor categoriale ale fenomenelor existente, dezvoltate în cadrul unei realități educaționale complexe, dinamice, care solicită stabilirea și aplicarea criteriilor taxonomice, elaborate cu rigurozitate și specificitate . Cercetările asupra educației, întreprinse din perspective teroretice, metodologice și practice, proprii altor științe socioumane , ce trebuie valorificate însă, la nivel specific pedagogic, în zona realității psihosociale formative, care constituie câmpul de predilecție al cunoașterii educaționale, delimitat și aprofundat prin conceptele pedagogice fundamentale .

Sunt analizate sursele cunoașterii educaționale/pedagogice din perspectiva nivelurilor de referință în perioada contemporană, fiecare având un statut epistemologic diferit. Aceste surse corespund unui tip specific de cunoaștere, cu implicații și modalități de valorificare proprii în zona construcției și dezvoltării teoretice și metodologice, normative și practice/praxiologice a științelor educației/pedagogice.

Abordarea problemei clasificării științelor educației pune în evidență existența unor criterii prescriptive-de tip epistemologic și normativ , care operează la nivel logic și diferențiază aspectele taxonomice esențiale, definitorii pentru caracterul de științificitate al domeniului, de cele circumstanțiale, nespecifice. Acestea orientează clasificările propuse de diferiți autori, în direcția identificării unor criterii taxonomice unitare, de natură epistemologică.

Sistemul de idei, teorii,concepte , abordările din domeniul filosofiei educației cu referire la *analiza critică a conceptelor câmpului epistemic al educației* (Mialaret G), *sensurile conceptului de cunoaștere în domeniul*

educației(Scheffler I.) - *paradigme analitice ale epistemologiei științelor educației* (Călin C., Bârzea C., Cristea S., Joița E., Pâslaru V., Cuznețov L., Silistraru N., Hirst P.H., Peters R.,), *evoluții ale normativității în istoria pedagogiei și la etapa actuală* (Houssaye J. Albulescu I. Compayré G., Marin C., Stanciu I. Gh., Mialaret G. Ilica A, Cucuș C., Pânișoară I.-O., Avram F.O) au constituit repere epistemologice ale cercetării și au făcut posibilă realizarea unui model-ideal (înțeles în sensul conceptului de *tip ideal* avansat de M. Weber). De asemenea, cadrul teoretic al cercetării ne-a condus la concluzia , că elaborarea unui model epistemologic al NP/ȘE trebuie să se raporteze întotdeauna, la trei repere ale științificității [8, p. 47-67]: a) obiectul de cercetare specific, care este concentrat la nivelul a ceea ce constituie esența educației; b) metodologia de cercetare specifică științelor educației; c) normativitatea specifică pedagogiei/științelor educației „vizează ansamblul conexiunilor cu caracter obiectiv, general, esențial, necesar, existente la nivelul educației/instruirii, în proiectarea, realizarea și dezvoltarea acestor activități prin acțiuni proprii”. În raport cu modelul clasic al științificității (in continuarea tradiției epistemologiei fundamentale clasice), normativitatea este asigurată prioritar pe baza axiomelor, a legilor, a principiilor, a regulilor, acestea fiind enunțuri cu caracter normativ (care normează, orientează, direcționează acțiunea, praxisul educațional).

Model epistemologic al normativității în P/ȘE conceput pentru a pune în valoare un reper teoretic și paradigmatic prin raportare la care, pedagogia, ca *știință a modelelor*, își constituie și validează continuu, condițiile de bază ale științificității sale. Un astfel de model de elaborare a normativității în P/ȘE scoate în evidență și valorifică cercetările fundamentale, istorice și hermeneutice, obiectivate în literatura de specialitate (Tabelul 3.1.). Acesta se afirmă prin axiome și legi statistice, se află la baza unor principii pedagogice, didactice ,de proiectare clasică sau curriculară etc. Semnificația și importanța epistemologică a modelului NP, vizează analiza, explicația și interpretarea realității, fenomenelor, proceselor din câmpul educației, înțelese ca regularități. Statutul epistemic al unui astfel de model, este de tip normativ, înțeles în sensul de ideal cognitiv sau prototip al cunoașterii pedagogice. Funcția generală a modelului NP este aceea de a crește cunoașterea, prin stimularea, deopotrivă, a cunoașterii și a acțiunii din domeniul educației, la nivelul domeniilor de cercetare specifice: educația, instruirea, proiectarea educației și a instruirii la toate nivelurile procesului și sistemului de învățământ. În același timp, acest model epistemologic are o relevanță și la nivelul formării-dezvoltării personalității, prin dezvoltarea unor criterii ale normativității care să opereze și la acest nivel: formarea morală, formarea

Tabelul 3.1. Un model epistemologic ideal al normativității în științele pedagogice/ educației

<i>Principiile ale epistemologiei paradigmei complexității - care stau la baza unei normativități pedagogice de tip integrativ [159, p. 98-104]</i>					
<i>Principiul dialogic:</i> prin intermediul căruia este posibil să menținem dualitatea în cadrul unității; o încercare de rezolvare a dilemei epistemologice a existenței unității în multiplicitate (tensiunea dintre Unu și Multiplu); <i>Principiul recursivității organizaționale:</i> un proces prin care cauzele și efectele sunt, în același timp, cauze și generatoare a ceea ce le produce: de exemplu, societatea este constituită de interacțiunea dintre indivizii, care o constituie, și care, la rândul ei (societatea), odată constituită, influențează major indivizii care o formează [159, p. 99]; <i>Principiul hologramatic:</i> datorită complexității relației antropo-sociale – „totul se află în părțile constitutive ale întregului” [159, p. 101].					
<i>I. Axiome [25, p. 65, 66], [29, p. 122-124, 201-205], [28, p. 17, 18]:</i>	<i>II. Legi/afirmări generale ale educației [28, p. 17, 18]:</i>	<i>III. Legi specifice ale educației/instruirii [28, p. 17, 18], [25, p. 65, 66]:</i>	<i>IV. Legi concrete aplicate în raport cu unele componente de bază ale educației/instruirii:</i>	<i>V. Principii pedagogice/de proiectare, norme orientative, teze generale cu caracter de orientare a activității didactice [29, p. 122-124]:</i>	<i>VI. Reguli pedagogice [anexa 14]:</i>
<p>I.1. Axioma filosofică a educației;</p> <p>I.2. Axioma sociologică a educației;</p> <p>I.3. Axioma psihologică a educației;</p> <p>I.4. Axioma definirii educației ca activitate psihosocială;</p> <p>I.5. Axioma conținuturilor generale ale educației;</p> <p>I.6. Axioma contextului general al educației;</p> <p>I.7. Axioma prospectivității educației;</p> <p>I.8. Axioma învățării pe tot parcursul vieții, în condiții de educație permanentă și a autoeducației;</p> <p>I.9. Axioma abordării sistemice a educației;</p> <p>I.10. Axioma cultivării creativității educatorului și a educatului.</p> <p>I.11. Axiome ale cercetării pedagogice: a) axioma adaptării metodologice de cercetare la obiectul supus cercetării. Această axiomă vizează crearea unui design de cercetare, care să țină seama de specificul realităților, fenomenelor, proceselor etc. cercetate, supuse investigației științifice; b) axioma îmbunătățirii și echilibrării raporturilor dintre metodologia de cercetare calitativă și cea cantitativă; c) axioma raportării prioritare a cercetării pedagogice la normativitatea pedagogică.</p>	<p>II.1. Legitatea pedagogică/didactică generală;</p> <p>II.2. Legitatea sociologică a educației/instruirii;</p> <p>II.3. Legitatea gnoșeologică de organizare a educației/instruirii;</p> <p>II.4. Legitatea psihologică a educației/instruirii;</p> <p>II.5. Legitatea organizațională a educației: are în vedere optimizarea raportului dintre resursele pedagogice și rezultatele obținute;</p> <p>II.6. Legitatea cibernetică a educației/instruirii.</p>	<p>III.1. Legea importanței specifice a funcției culturale a educației;</p> <p>III.2. Legea interconectării dintre educator și educat, dintre profesor și elev;</p> <p>III.3. Legea interdependenței dintre cerințele sociale și cele psihologice exprimate la nivelul finalităților educației;</p> <p>III.4. Legea unității dintre conținuturile și formele generale ale educației;</p> <p>III.5. Legea interconectării dintre educator și educat, dintre profesor și elev;</p> <p>III.6. Legea ofertei metodologice deschise, în raport cu resursele;</p> <p>III.7. Legea proiectării pedagogice a educației/instruirii prin optimizarea raportului dintre finalități-conținuturi-metodologie-evaluare-context de realizare;</p> <p>III.8. Legea organizării educației/instruirii la nivel de sistem;</p> <p>III.9. Legea necesității evaluării în mod continuu a educației și la intervale regulate de timp;</p> <p>III.10. Legea mesajului pedagogic/didactic- legea corelației între informare-formare.</p>	<p>IV.1. Lege ale învățării [28, p. 18];</p> <p>IV.2. Legea interconectării dintre metodele de instruire și situațiile concrete de învățare;</p> <p>IV.3. Legea adaptării tuturor formelor, strategiilor și metodelor de evaluare în raport de contextual instruirii;</p> <p>IV.4. Legea operaționalizării obiectivelor la nivelul corelației optime dintre sarcinile concrete propuse și resursele reale existente;</p> <p>IV.5. Legea selectării conținuturilor în raport de valoarea lor formativă pozitivă, proprie fiecărei vârste psihologice și situații concrete de instruire;</p> <p>IV.6. Legea adaptării permanente a metodelor de instruire la situațiile concrete de învățare;</p> <p>IV.7. Legea valorificării tuturor formelor, strategiilor și metodelor de evaluare în raport de contextual instruirii.</p>	<p>V.1. Categoria principiilor celor mai generale-principii pedagogice/principii de proiectare: a) principiul cunoașterii pedagogice; b) principiul comunicării pedagogice; c) principiul creativității pedagogice;</p> <p>V.2. Principii în proiectarea curriculară: 1) Principii privind natura curriculumului: a) principiul individualizării; b) principiul realismului; c) principiul echilibrului [Anexa 13]; 2) Principii de elaborare și dezvoltare curriculară (curriculum ca și proces): a) principiul colaborării; b) principiul evaluării - evaluarea riguroasă; c) principiul asigurării; d) principiul testării [Anexa 13];</p> <p>V.3. Categoria principiilor operaționale-principiile didactice-principii de realizare a activității de educație/instruire: a) principiul orientării formative pozitive a activității de educație/instruire; b) principiul accesibilității activității de educație/instruire; c) principiul participării eficiente a educatorilor la activitatea de educație/instruire [29, p. 123]; d) principiul sistematizării cunoștințelor în cadrul activității de educație/instruire; e) principiul esențializării cunoștințelor în cadrul activității de educație/instruire; f) principiul interdependenței între cunoașterea empirică și cunoașterea logică în cadrul activității de educație/instruire; g) principiul autoreglării activității de educație.</p>	<p>VI.1. Reguli de elaborare a curriculumului-reguli procedurale în proiectarea curriculară [apud 19, p. 25-26]; [Anexa 14]</p> <p>VI.2. Reguli de adaptare a curriculumului la nivelul de vârstă și la profilul școlarizării;</p> <p>VI.3. Reguli de proiectare a activității didactice;</p> <p>VI.4. Reguli de organizare a activității didactice;</p> <p>VI.5. Reguli de evaluare/feed-back al activității didactice;</p> <p>VI.6. Reguli de proiectare și organizare a activităților extracurriculare.</p>

intelectuală, formarea profesională, formarea estetică, formarea psihofizică, orientarea școlară și profesională, consilierea în carieră [8, p. 725]. Funcția specifică a acestui model epistemologic al NP este reprezentată de cunoaștere, realizabilă prin utilizarea, în acest sens, a unor aserțiuni de tip explicativ/interpretativ, precum axiomele și principiile. Normativitatea este abordată ca fiind parte integrantă în cadrul acestui model al cunoașterii. Scopul principal al acestui model este de tip gnoseologic, prezentându-se sub forma unui model explicativ/interpretativ de tip holistic sau integrativ. Raportat la schema logică a procesului de modelizare, cunoașterea științifică evidențiată în cadrul acestuia se prezintă sub forma unui model normativ care orientează și normează atât teoria, cât și practica – ca în cazul principiilor de proiectare ale educației/instruirii, ale principiilor de realizare a activității de educație/instruire sau ale regulilor de proiectare și de organizare a activității didactice. Miza epistemologică a acestui model pune în valoare procesul de maturizare epistemică a pedagogiei la nivelul legităților specifice și a caracterului lor obiectiv, orientat teleologic [ibidem, p. 725].

Modelul epistemologic ideal al NP/ȘE este absolut necesar, ca fundament științific al NP, valorificând sensul „tare” al întemeierii din epistemologia clasică. Acesta integrează funcțiile și semnificațiile principale de natură gnoseologică, în cadrul unei structuri epistemologice unitare a normativității, deopotrivă sintetice și analitice. Înțelegând astfel, justificarea cunoașterii în științele educației, reprezintă o „naturalizare” a conceptelor de bază din epistemologie și aplicarea lor, în cadrul epistemologiei pedagogice, în domeniul științelor educației.

Realizarea obiectivelor cercetării a confirmat **ipoteza cercetării**: maturizarea epistemică a științelor educației în plan teoretic, metodologic, dar în mod special normativ, și diminuarea dificultăților în interpretarea fenomenelor educației contemporane se poate produce dacă : prin studiul istoric și axiomatic va fi identificat cadrul epistemic specific pentru determinarea reperelor conceptuale și paradigmatică ale normativității în P/ȘE; va fi definit epistemic și valorificat teoretic conceptul de normativitate pedagogică; se vor articula conceptele fundamentale ale pedagogiei, proiectate curricular, la nivel de axiome; vor fi contextualizate legile pedagogice, structurate principiile de proiectare-realizare a educației; va fi elaborat un model epistemologic al normativității pedagogice; se va integra conceptul de normativitate în problematica specifică epistemologiei pedagogice.

Concluziile generale conțin principalele rezultate ale cercetării reperelor epistemologice de elaborare a normativității în P/ȘE și **recomandări**, cercetătorilor în domeniul pedagogiei în vederea dezvoltării normativității în P/ȘE, universitarilor încadrați în activitatea de formare a formatorilor, cadrelor didactice școlare.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Au fost reperate dimensiunile epistemologice paradigmatică și conceptuale ale normativității în științele educației în vederea clarificării și îmbunătățirii cadrului normativ existent prin analiză raportată la istoria pedagogiei, axiomatic și interpretativ. Au fost aduse argumente epistemologice în favoarea normativității filosofice specifice pedagogiei moderne. S-a ilustrat analitic și interpretativ faptul că, în perioada modernă, evoluția epistemologiei pedagogice se produce la nivelul precizărilor conceptuale, dar și al clasificării pedagogiei/ științelor educației, prin implicațiile valorificării paradigmelor raționalismul critic.

2. S-a clarificat specificul câmpului epistemic al normativității pedagogice la nivelul conceptelor de bază. S-a demonstrat că elaborarea normativității specifice pedagogiei/științelor educației este necesară pentru a rezolva problema raporturilor dintre legile, principiile și practicile dezvoltate în proiectarea și realizarea educației/instruirii, iar conceptul de *normă pedagogică* constituie un cadru de referință epistemologică. Ca rezultat, relevanța abordării reperelor epistemologice și a specificului normativității în științele educației este evidentă, în condițiile inexistenței unor legi omologate în mod direct, epistemologic și social.

3. Conținutul de idei al cercetării aduce clarificări și pune în evidență cunoașterea pedagogică, care se produce prin surse și modalități specifice, la nivelul conceptelor pedagogice fundamentale: normă, normativitate, axiome, legi, principii pentru întemeierea cunoașterii pedagogice într-un demers de tip normativ. În acest sens, normativitatea activității didactice, constituie o problemă specială și are calitatea de componentă a structurii de funcționare a educației/instruirii. Conceptele pedagogice fundamentale elucidate în cercetare, au constituit un suport teoretic necesar pentru realizarea *Modelului epistemologic de elaborare a normativității în pedagogie/științele educației*.

4. S-a demonstrat prin studiu analitic, specificitatea normativității în pedagogie și posibilitatea corelării conceptelor pedagogice fundamentale în baza axiomelor elaborate, dar și caracterul științific al legilor pedagogice. Acest fapt susține necesitatea elaborării unui cadru normativ posibil al legilor pedagogice,

ce permite identificarea acestora la nivel de sistem și de proces de învățământ. S-au evidențiat funcțiile normative ale principiilor ce pot fi realizate în contextul paradigmei curriculumului și în cadrul procesului de proiectare și realizare a activităților specifice domeniului pedagogic. S-au clarificat prin studiu analitic și hermeneutic, caracterul de științificitate al domeniului științelor pedagogice/educației, în conformitate cu criteriile specifice de tip epistemologic, care validează/întemeiază cunoașterea pedagogică.

5. Au fost examinate sursele și modalitățile de cunoaștere pedagogică - de tip formală, reflexivă, observațională, de tip istoric, taxonomică, experimentală și statistică. Acest fapt a condus la determinarea conținuturilor epistemice de tip normativ ale științei pedagogiei, componentă importantă a epistemologiei pedagogice, aceasta din urma, fiind, la rândul ei, o parte integrantă a *Teoriei generale a educației*. S-a adus în atenția cercetătorilor, abordarea științifică a proceselor și fenomenelor educaționale, care presupune reflecții asupra finalităților, asupra alegerilor de tip axiologic pe care educația trebuie să le ofere. Analiza surselor și modalităților de cunoaștere în studiul educației este valorificată epistemic în procesul elaborării normativității în P/ȘE.

6. *Problema științifică în cercetare a fost soluționată* prin fundamentarea epistemică a pedagogiei/științelor educației. În acest scop, s-a definit epistemic și valorificat teoretic conceptul de normativitate pedagogică; s-au articulat conceptele fundamentale ale pedagogiei; au fost contextualizate legile pedagogice; au fost structurate principiile de proiectare-realizare a educației; a fost construit *Modelul epistemologic de elaborare a normativității în pedagogie/științele educației*. Modelul are rolul de fundament al normativității pedagogice și este necesar pentru științificizarea normativității în științele educației. Acesta este constituit din enunțuri de maximă generalitate și structurat pe nivele de generalitate. Componentele de bază ale *Modelului* sintetic conferă un aspect de noutate, prin integrarea unor axiome cu statut epistemic aparte, fiind validate de enunțuri și practici cu valoare pedagogică perenă.

7. A fost dovedită utilitatea, din perspectiva cunoașterii pedagogice, a modelului epistemologic de elaborare a normativității în P/ȘE, ce acoperă necesități legate de înțelegerea unitară a obiectului său de studiu și a normativității specifice. Aplicarea modelului epistemologic al normativității în cunoașterea științifică, creează premisele pentru maturizarea epistemică a științelor educației, în plan teoretic, normativ, metodologic, creează oportunități pentru diminuarea dificultăților și discrepanțelor în interpretarea fenomenelor educației contemporane. Integrarea conceptului de normativitate în problematica

specifică epistemologiei pedagogice, în calitate de ramură a filosofiei educației, dar și de modul în cadrul teoriei generale a educației va favoriza extinderea NP în științele pedagogice.

Au fost formulate concluziile științifice privind normativitatea în domeniul științelor educației precum și reperatele epistemologice cu privire la inserția acestora în cadrul praxisului educațional.

Recomandări:

I) Pentru specialiștii în pedagogie/științele pedagogice/științele educației: aprofundarea analizei conceptului de normativitate în contextul paradigmei curriculumului; valorificarea normativității educației/instruirii ca argument epistemologic în favoarea susținerii științificității pedagogice; implicarea în procesul de elaborare a unor modele-ideale necesare pentru perfecționarea activității de proiectare pedagogică la toate nivelurile sistemului și ale procesului de învățământ;

II) Pentru Formatorii de formatori: implementarea conceptului de normativitate în P/ȘE în programele de formare profesională, pentru cunoașterea pedagogică autentică în perspectiva explicației științifice a fenomenelor educației în pedagogie; cunoașterea pedagogică autentică a fenomenelor educaționale, în perspectiva explicației și a interpretării științifice a acestora în contexte pedagogice și sociale deschise; aprofundarea culturii pedagogice la nivel *cognitiv (cultură pedagogică: generală – specifică/ metodologică – practică)* și *noncognitiv (cultură pedagogică emoțională)*. [8, p. 705-712].

III) Pentru cadrele didactice: a) *în formarea inițială* (studenți pedagogi și masteranzi): studiul epistemologic al normativității în pedagogie pentru clarificări conceptuale în evoluția epistemologică a științelor educației; b) *în formarea continuă* (profesorilor școlari): asigurarea funcționalității normativității în activitatea didactică: a principiilor de proiectare și de realizare (principii didactice).

IV) Pentru cercetătorii din domeniu: a) studierea câmpului epistemic al normativității prin consultarea surselor de cunoaștere pedagogică, valorificate în crearea unor modele-ideale necesare în realizarea oricărui tip de cercetare pedagogică (fundamentală, teoretică, empirică, experimentală etc);

b) exersarea acestor modele-ideale în diferite contexte pedagogice și la diferite nivele care reglează deciptarea raporturilor generale existente prin raportare la legități prezente la nivel macrostructural și microstructural (la nivel global al educației, instruirii, a proiectării educației dar și la nivelul unor activități concrete sau structuri particulare), precum și valorificarea unor

perspective metodologice diverse (disciplinare, intradisciplinare, pluridisciplinare, transdisciplinare; teoretice, metodologice practice, hermeneutice, istorice; empirice/calitative, cantitative etc.) în perspectiva stimulării progresului cunoașterii în domeniul pedagogiei/științelor pedagogice/științelor educației.

BIBLIOGRAFIE

In limba română:

1. Albușescu I. *Doctrină Pedagogică*. București: Didactică și Pedagogică, 2009. 400 p.
2. **Avram (Caravețeanu) F. Normativitatea activității didactice. Clarificări și ipostazieri. În: Consilierea școlară între provocări și paradigme. Materialele Conferinței Naționale cu participare Internațională. Constanța: Universitatea Ovidius, 2015, p. 265-268.**
2. Bârzea C. *Arta și știința educației, idei pedagogice contemporane*. București: Didactică și Pedagogică, 1995. 218 p.
3. Călin C. M. *Filosofia educației*. București: Aramis Print, 2001. 143 p.
4. Cucuș C. *Pedagogie*. Iași: Polirom, 2006. 463 p.
5. Cucuș C. *Pedagogie și axiologie*. București: Didactică și Pedagogică, 1995. 160 p.
6. Cucuș C. *Educația: Iubire, edificare, desăvârșire*. Iași: Polirom, 2008. 230 p.
7. Cristea S. *Fundamentele Pedagogiei*. Iași: Polirom, 2010. 396 p.
8. Cristea S. *Dicționar enciclopedic de pedagogie*. Vol. I. București: Didactica Publishing House, 2015. 831 p.
9. Cuznețov L., Banuh N. *Filosofia educației. Ghid metodologic*. Chișinău: Centrul Editorial poligrafic UPSC, Chișinău, 2004. 231 p.
11. Cuznețov L. *Educație prin optim axiologic. Teorie și practică*. Chișinău: Primex-com SRL. 2010. 159 p.
12. Flonta M. *Cognitio*. București: All, 1993. 199 p.
13. Hügli A., Lübcke P. *Filosofia în secolul XX: Fenomenologia, Hermeneutica, Filosofia Existenței Teoria critică*. Vol. I. București: All Educational, 2003. 523 p.
14. Ilica A. *Pedagogi români. Medalioane și interviuri*. București: Didactică și Pedagogică, 2015. 464 p.
15. Joița E. *Știința educației prin paradigme*. Iași: Institutul European, 2009. 352 p.

16. Marin C. *Filosofia antică greacă și romană*. Iași: Universității „Al. I. Cuza”, 1994. 326 p.
17. Pânișoară I.- O. *Profesorul de succes*. Iași: Polirom, 2009. 332 p.
18. Pâslaru VI. *Tipurile de cunoaștere umană vs. educația artistic - estetică*. În: *Revista Univers Om*, 2015, nr. 7, p. 13-15.
19. Pâslaru VI. *Abordarea epistemică a educației axiologice*. În: *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*. Chișinău: Print Caro, 2011. p. 6-22.
20. Pârveu I. *Cum se interpretează operele filosofice*. București: Punct, 2001. 74 p.
21. Pârveu I. *Introducere în epistemologie*. București: Științifică și Enciclopedică, 1984. 468 p.
22. Quine W. V. O. *Două dogme ale empirismului. Epistemologie. Orientări contemporane*. București: Politică, 1974. 426 p.
23. Russel B. *Problemele filosofiei*. București: All, 1999. 110 p.
24. Siliștraru N. *Valori ale educației moderne*. Chișinău: Combinatul poligrafic. 2006. 176 p.
25. Stanciu I. Gh. *Școala și doctrinele pedagogice în secolul XX*. Iași: Institutul European, 2006. 303 p.
26. Stanciu Ghe. *O istorie a pedagogiei universale și românești*. București: Didactică și Pedagogică, 1977. 396 p.

În limba străină:

27. Avanzini G., Mougnotte A. *Penser la philosophie de l'éducation*. Lyon: Chronique Sociale, 2012. 181p.
28. **Avram (Caravețeanu) F. O., Budui R. *Discussing Normativity in Educational Sciences*. În: *Man, a perpetual challenge, Psychological, pedagogical and social dimensions. Materialele conferinței naționale cu participare internațională, Universitatea Ovidius din Constanța, 2013, p. 55 - 58.***
29. **Avram F. (Caravețeanu). *The scandinavian model in the organisation of the romanian educational system during the interwar period*. În: *Dice. Diversité et identité culturelle en Europe, București: 2015, Vol. 12/2, p. 179 – 188***
30. Bachelard G. *Le nouvel esprit scientifique*. Paris: Presses Universitaires de France, 2013. 183 p.
31. Hirst P.H., Peters R.S. *The Logic of Education*. London: Routledge, 2012. 143 p.
32. Houssaye J. *Nouveaux pédagogues. Pédagogues de la Modernité*. Paris: Éditions Fabert, Vol.2, 2007. 524 p.
33. Houssaye J. *La Pédagogie Traditionnelle*. Paris: Editions Fabert, 2014. 373p.

34. Houssaye J. *Quinze pédagogues*. Paris: Editions Fabert, 2015. 717 p.
35. Kuhn Th. *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2012. 217 p.
36. Maritain J. *Pour une philosophie de l'éducation*. Paris: Parole et Silence, 2012. 220 p.
37. Mialaret G. *Le nouvel esprit scientifique et les sciences de l'éducation*. Paris: Presses Universitaires de France, 2010. 185 p.
38. Mialaret G. *Les Methodes de Recherches en Sciences de L'Éducation*. Paris: Presses Universitaires de France, 2004. 127 p.
39. Mialaret G. *Sciences de l'éducation*. Paris: Presses Universitaires de France, 2006. 287 p.
40. Mialaret G. *Les Sciences de l'éducation*. Paris: Presses Universitaires de France, 2011. 127 p.
41. Moser B. *The Oxford Handbook of Epistemology*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2002. 595 p.
42. Pâslaru VI. *The Theory of Artistic - Aesthetic Education Versus Arts Didactics*. În: *Handbook of Research on Applied Learning Theory and Design in Modern education*. TI. Pennsylvania: IGI Global, 2016. p. 66 – 93
43. Piaget J. *Psychologie et épistémologie*. Paris: Denoel, 1970. 192 p.
44. Popper K. *Conjectures and Refutations*. London and New York: Routledge, 2002. 582 p.
45. Popper K. *The Logic of Scientific Discovery*. London and New York: Routledge, 2002. 513 p.
46. Quine W. Van O. *Epistemological Relativity and other Essays*. New York , London: Columbia University Press, 1969. 200 p
47. Reboul O. *La Philosophie de l'Éducation*. Paris: PUF, 1989. 127 p.
48. Scheffler I. *Le langage de l'éducation*. Paris: Klincksieck, 2003. 146 p.
49. Scheffler I. *Reason and Teaching*. London: Routledge, 2014. 218 p.

ADNOTARE

Avram Florentina Olimpia

Reperes epistemologice ale normativității în științele-educației
Teză de doctor în științe pedagogice, Chișinău, 2016

Structura tezei include: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 196 de surse, adnotare (română, engleză, rusă), concepte-cheie, lista abrevierilor, 150 pagini de text de bază, 1 tabel, 14 anexe.

Publicații la tema tezei: 10 lucrări științifice.

Concepte-cheie: normativitate în pedagogie/științele pedagogice (NP/ȘP), pedagogie, științele educației, epistemologia pedagogică, axiome pedagogice, legi pedagogice, principii pedagogice, principii didactice

Domeniul de studiu: pedagogia generală, teoria generală a educației.

Scopul lucrării: conceperea unui model al normativității în pedagogie, ca mod exemplar de expresie a științificității în domeniul pedagogiei/științelor educației.

Obiectivele cercetării vizează: studiul istoric și axiomatic al NP/ȘP, identificarea cadrului epistemic specific pentru determinarea reperelor conceptuale și paradigmatică ale normativității în P/ȘE; evidențierea specificului normativității în P/ȘE din perspectivă istorică și axiomatică (logistică); elaborarea unui model epistemologic-ideal al normativității în P/ȘE, care, la scară macrostructurală, se afirmă prin axiome și legi statistice, ce se află la baza unor principii pedagogice, didactice, de proiectare clasică sau curriculară etc.; stabilirea câmpului epistemic al normativității în P/ȘE la nivelul conceptelor pedagogice fundamentale, formularea concluziilor științifice privind normativitatea în pedagogie/științele educației.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării sunt asigurate de: abordarea intra- și interdisciplinară a cercetării pedagogice; elaborarea și valorizarea teoretică a modelului normativității în P/ȘE; identificarea unor reperes epistemologice și paradigmatică ale normativității atât prin raportare la istoria pedagogiei, cât și analitic, prin clarificarea și îmbunătățirea cadrului normativ existent.

Problema științifică soluționată în cercetare este una de natură epistemologică, ea este esențială pentru evidențierea științificității domeniului P/ȘE. Din această perspectivă, problema soluționată în cercetare a vizat: fundamentarea epistemică a pedagogiei/științelor educației prin: definirea epistemică și valorificarea teoretică a conceptului de normativitate pedagogică;) articularea conceptelor fundamentale ale pedagogiei, proiectate curriculară, la nivel de axiome; contextualizarea legilor pedagogice;) structurarea principiilor de proiectare-realizare a educației; elaborarea unui model al normativității în pedagogie/științele educației, prin evidențierea legăturilor organice existente între legi, principii, reguli, dezvoltate în special, de științele pedagogice fundamentale și având aplicabilitate în diferite domenii și zone interdisciplinare.

Semnificația teoretică a cercetării, confirmată epistemic, social și istoric, constă în selectarea-structurarea legităților și principiilor pedagogice drept categorii fundamentale ale normativității pedagogice.

Valoarea aplicativă a cercetării este dată de contribuția adusă la clarificarea statutului epistemic al pedagogiei/științelor educației, argumentat disciplinar, intra- și interdisciplinar, de clasificările reperelor epistemice (legi, principii, criterii) ale normativității pedagogice, aplicabile în toate sferile principale ale proiectării pedagogice și practicii educaționale: curriculară, de formare inițială și continuă a cadrelor didactice.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin mediatizarea acestora în Universitatea *Ovidius* din Constanța (România) și Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (R. Moldova) în anii 2011-2016 și prin activitate didactică în cadrul programului de master .

АННОТАЦИЯ

Аврам Флорентина Олимпиа.

Эпистемологические основы нормативности педагогических наук.

Диссертация кандидата педагогических наук, Кишинёв, 2016

Структура диссертации: введение, 3 главы, выводы и рекомендации, библиографию 196 источников, аннотацию, ключевые понятия, список аббревиатур, 150 страниц основного текста, 1 таблиц, 14 приложений.

Публикации по теме диссертации: 10 научных работ.

Ключевые понятия: педагогическая нормативность (П.Н.), педагогика, педагогические науки, науки о воспитании, педагогическая эпистемология, педагогические аксиомы, педагогические законы, педагогические принципы, дидактические принципы.

Область исследования: общая педагогика, общая теория воспитания.

Целью исследования является разработка модели педагогической нормативности, как образцовый способ выражения научности в педагогике/ науке о воспитании.

Задачи исследования: историческое и аксиоматическое изучение П. Н., идентификация эпистемологической специфики определения концептуальных и парадигмальных основ П. Н.; выявление особенностей П. Н., разработка идеальной эпистемологической модели П.Н., которая на макроструктуральном уровне проявляется в аксиомах и статистических законах является основой некоторых принципов: педагогических, дидактических, классического или куррикулярного проектирования и др.; разработка эпистемологического подхода для П. Н., формулировка научных выводов по поводу нормативности в педагогике/ наук о воспитании.

Научная новизна и оригинальность исследования: внутридисциплинарный и междисциплинарный подход в педагогическом исследовании; разработка и теоретическое осваивание модели П.Н. в педагогике; идентификация некоторых эпистемологических и парадигмальных основ в истории педагогики и аналитическим разъяснением и улучшением существующей нормативности.

Научная проблема разрешенная в данном исследовании по сути эпистемологическая, являясь существенной для выявления научности педагогики/. С этой точки зрения научная проблема разрешенная в исследовании касается: эпистемологического обоснования педагогики/наук о воспитании путем: эпистемологического определения и теоретического осваивания понятия нормативности в педагогике; артикуляция фундаментальных педагогических концепций, проектированных куррикулярно на уровне аксиом; контекстуализация педагогических законов; структуризация принципов проектирования и реализации воспитания; разработка модели П. Н. в педагогике путем выделения существующих органических связей между законами, принципами, правилами развитые в основном фундаментальными педагогическими науками и применяемые в различных отраслях и внутридисциплинарных зонах.

Теоретическая значимость исследования аргументирована эпистемологически, социально, исторически и состоит в отбор -структурирование закономерностей и педагогических принципов как фундаментальные категории педагогической нормативности .

Прикладное значение исследования заключается в выяснение вклада в эпистемологический статус педагогики/ наук о воспитании, аргументирован дисциплинарным, внутридисциплинарным и междисциплинарным подходом, классификацией эпистемологических основ (законы, принципы, критерии) педагогической нормативности, применяемые во всех основных областях педагогического проектирования и практики образования: куррикулярного, в системе подготовки педагогических кадров.

Внедрение научных результатов исследования производилось посредством медиатизации в Университет „Ovidius”, гор. Констанца (Румыния) и Государственный Педагогический Университет „I. Creangă” (Р.Молдова) и преподаванием курса на уровне мастерской программы.

ANNOTATION
Avram Florentina Olimpia
Epistemological components of normativity in the education sciences
PhD Thesis in pedagogical sciences, Chişinău, 2016

Thesis structure includes: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 196 sources, annotation (Romanian, Russian and English), list of abbreviations, 150 pages of main text, 1 list, 14 anexes.

Publications from thesis: 10 scientific papers.

Key Concepts: NP/E.S. Pedagogy, science education, epistemology teaching, teaching axioms, pedagogical laws, pedagogical principles, teaching principles.

Field of study: general pedagogy, general theory of education.

Thesis goal: the conception of a normativity model in pedagogy, as an example of scientificity expression in the field of pedagogy/ education sciences

The research objectives aim at: the historical and postulate study of NP/PS, the identification of the epistemic framework to determine the conceptual and paradigmatic references of normativity in P/ ES; the prominence of normativity particularity in P/PE from a historical and postulate perspective (logistic); the elaboration of an ideal-epistemologic model of normativity in P/PE, which, at a macrostructural level asserts itself through postulates and statistic laws, which are at the base of some pedagogical and didactical principles, as well as principles of classical or curriculum projection etc; the determination of the epistemic field of normativity in P/PE at the level of the fundamental pedagogical concepts, the formulation of scientific conclusions regarding normativity in pedagogy/ education sciences.

The scientific novelty and originality of the paper are certified by: the intra- and interdisciplinary approach of the pedagogical research; the formulation and theoretical evaluation of the normativity model in P/ES; the identification of some epistemologic and paradigmatic components of normativity both through the reference to the history of pedagogy and the analytical way, through the clarification and improvement of the existing normative frame.

The scientific problem of the research is epistemological and is essential to bring to light the scientificity of the P/ES field. From this perspective, the problem solved within the research pointed out the epistemic foundation of pedagogy/education sciences through: a) the epistemic definition and the theoretical evaluation of the pedagogical normativity concept; b) the articulation of fundamental concepts of pedagogy, designed in the form of a curricula, at the postulate level; c) the construction and the contextualization of statistical rules of pedagogy; d) the structuring of education design-achievement principles; e) the elaboration of a normativity model in pedagogy/education sciences, by highlighting the existing organic relations between laws, principles, rules, mainly developed by the fundamental pedagogical sciences and having applicability in different interdisciplinary fields and areas.

The theoretical significance of the research, epistemically, socially and historically acknowledged, consists in the selection-structuring of pedagogical laws and principles as fundamental categories of the pedagogical normativity.

The applied value of the research is given by the contribution in relation to the epistemic clarification of pedagogy/education sciences, disciplinary, intra-and interdisciplinary argued by the classification of epistemic references (laws, principles, criteria) of the pedagogical normativity, applied in all the important spheres of the pedagogical projection and educational training: curricular, initial and ongoing training of the teaching staff.

The implementation of the scientific results took place in *Ovidius University in Constanţa (Romania)* and in the *State Pedagogic University "Ion Creangă" in Chişinău (R. Moldova)* during 2011-2015, through the teaching activity within the Master's program.

Avram Florentina Olimpia

**REPERE EPISTEMOLOGICE ALE NORMATIVITĂȚII ÎN ȘTIINȚELE
EDUCAȚIEI**

Specialitatea 531. 01. Teoria generală a educației

**AUTOREFERATUL
tezei de doctor în științe pedagogice**

Aprobat spre tipar 9.06.2016

Formatul hârtiei 60 x 84 1/16

Coli de tipar: 1.326

Tipar RISO

Tiraj: 50 ex.

Tipografia U.P.S. „Ion Creangă“, str. I. Creangă, 1, Chișinău, MD-2069